

Bruselj, 7.3.2013
COM(2013) 123 final

ZELENA KNJIGA

o evropski strategiji za plastične odpadke v okolju

KAZALO

ZELENA KNJIGA o evropski strategiji za plastične odpadke v okolju.....	2
1. Plastični odpadki, opis vse večjega problema.....	4
2. Zakonodaja o plastičnih odpadkih v Evropi.....	7
3. Ravnanje s plastičnimi odpadki in učinkovita raba virov	9
4. Mednarodna razsežnost.....	10
5. Možnosti politike za izboljšanje ravnanja s plastičnimi odpadki v Evropi.....	10
5.1. Uporaba hierarhije ravnanja z odpadki pri ravnanju s plastičnimi odpadki.....	11
5.2. Doseganje ciljev, recikliranje plastičnih odpadkov in prostovoljne pobude.....	12
5.3. Vplivanje na vedenje potrošnikov.....	13
5.4. Za bolj trajnostno plastiko.....	14
5.5. Dolgotrajnost plastike in plastičnih proizvodov	16
5.6. Spodbujanje biorazgradljive plastike in plastike na biološki osnovi	17
5.7. Pobude EU v zvezi z morskimi odpadki, vključno s plastičnimi odpadki.....	20
5.8. Mednarodni ukrepi	21

ZELENA KNJIGA

o evropski strategiji za plastične odpadke v okolju

Namen te zelene knjige je spodbuditi obsežen razmislek o mogočih odgovorih na izzive javne politike v zvezi s plastičnimi odpadki, ki zdaj niso posebej obravnavani v zakonodaji EU o odpadkih. Nadaljnje ukrepanje na podlagi zelene knjige bo bistven del širšega pregleda zakonodaje o odpadkih, ki bo končan leta 2014. Pregledani bodo obstoječi cilji predelave odpadkov in odlaganja na odlagališčih ter podana bo naknadna ocena petih direktiv o različnih tokovih odpadkov.

Vzrok za posebne izzive pri ravnanju s plastičnimi odpadki so inherentne značilnosti plastike. Plastika je razmeroma poceni in vsestranska ter se v industriji veliko uporablja, kar je v zadnjem stoletju prispevalo k eksponentni rasti, trend pa se bo še nadaljeval. Plastika je poleg tega zelo dolgotrajen material z daljšo življenjsko dobo, kot jo imajo proizvodi, narejeni iz njega. Posledica tega je, da nastajanje plastičnih odpadkov po svetu narašča. Zaradi dolgotrajnosti plastike je nenadzorovano odstranjevanje problematično, saj je lahko plastika zelo dolgo prisotna v okolju. Potreba po nadaljnjih prizadevanjih za zmanjšanje razširjenosti in vplivov plastike na morsko okolje je bila posebej izpostavljena na srečanju na vrhu Rio+20.

Boljše ravnanje s plastičnimi odpadki ne pomeni le izzivov, temveč tudi priložnosti. Čeprav je plastika material, ki se ga lahko popolnoma reciklira, se trenutno reciklira le majhen delež plastičnih odpadkov. Boljše recikliranje bi prispevalo k ciljem Časovnega okvira za Evropo, gospodarno z viri, sprejetega leta 2011¹, in pripomoglo k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov ter uvoza surovin in fosilnih goriv. Ustrezno oblikovani ukrepi za recikliranje plastike lahko tudi izboljšajo konkurenčnost ter ustvarijo nove gospodarske dejavnosti in delovna mesta.

Ta zelena knjiga bo pripomogla k ponovni oceni tveganja, ki ga plastika pomeni za okolje in zdravje ljudi, ko plastični proizvodi postanejo odpadki; obravnavala bo okolju prijazno zasnovo plastičnih proizvodov, tako funkcionalno kot kemično, ter spodbudila razmišljanje o tem, kako se spopasti s problemom nenadzorovanega odlaganja plastičnih in morskih odpadkov. Poleg tega bo pripomogla k spodbujanju premislekov o tem, kako učinke življenjskega kroga, od ekstrakcije surovin do konca življenjskega kroga, vključiti v stroške plastičnih proizvodov.

Komisija začne to posvetovanje, da bi zbrala dejstva, ocenila tveganja in pridobila stališča vseh zainteresiranih strani o pojavu s številnimi razsežnostmi.

Dobrodošle so pripombe o vseh ali le nekaterih vidikih dokumenta. Specifična vprašanja so navedena po vsakem poglavju o možnostih politike.

Države članice, Evropski parlament, Evropski ekonomsko-socialni odbor in druge zainteresirane strani so povabljeni, naj predložijo svoja stališča o predlogih iz te zelene knjige. Prispevke je treba poslati na naslov http://ec.europa.eu/environment/consultations/plastic_waste_en.htm, Komisija pa jih mora prejeti najpozneje 7. junija 2013.

¹ COM(2011) 571.

Upoštevati je treba, da večina sklicev v tem besedilu temelji na uradnih statističnih podatkih Eurostata in Evropske agencije za okolje (EEA).

1. PLASTIČNI ODPADKI, OPIS VSE VEČJEGA PROBLEMA

Proizvodnja plastike

Plastika je razmeroma nov material, ki so ga začeli industrijsko proizvajati šele leta 1907². Zdaj prevladuje v industrijskem in potrošniškem blagu, sodobno življenje brez plastike pa je postalo nepredstavljivo. Obenem pa je zaradi značilnosti, kot so dolgotrajnost, majhna teža in nizek strošek, zaradi katerih je plastika tako uporabna, njeno odlaganje problematično³.

Globalna proizvodnja plastike se je zvišala z 1,5 milijona ton letno leta 1950 na 245 milijonov ton leta 2008, od tega se 60 milijonov ton⁴ proizvede samo v Evropi. Proizvodnja v zadnjih 10 letih je bila enaka proizvodnji v celotnem 20. stoletju⁵. Ocenjuje se, da bo ob nespremenjenih razmerah do leta 2020 na trg EU danih 66,5 milijona ton⁶ plastike, globalna proizvodnja plastike pa bi se lahko do leta 2050 potrojila⁷.

Plastični odpadki

Ocenjuje se, da je v Evropski Uniji (EU-27) leta 2008 nastalo približno 25 milijonov ton plastičnih odpadkov. Od tega je bilo 12,1 milijona ton odpadkov (48,7 %) odloženih na odlagališčih, 12,8 milijona ton (51,3 %) je bilo predelanih⁸ in le 5,3 milijona ton (21,3 %) je bilo recikliranih⁹. Čeprav je za obdobje do leta 2015 predvideno skupno 30-odstotno povečanje mehničnega recikliranja (s 5,3 milijona ton na 6,9 milijona ton), se pričakuje, da bosta odlaganje odpadkov na odlagališčih in sežiganje z energetske predelavo¹⁰ še naprej prevladovala pri ravnanju z odpadki¹¹.

Proizvodnja plastike narašča z BDP¹² in s tem povezanim splošnim povečanjem nastajanja plastičnih odpadkov med letoma 2008 in 2015 za 5,7 milijona ton (23 %) ¹³. Razlog za to je predvsem 24-odstotno povečanje v sektorju embalaže in je del neprekinjenega trenda večanja količine plastičnih odpadkov v Evropi. Če se zasnova proizvodov in ukrepi za ravnanje z odpadki ne izboljšajo, se bo količina plastičnih odpadkov v EU večala z naraščanjem proizvodnje.

Opaženi trendi v EU bodo verjetno postali močnejši v hitro rastočih gospodarstvih, kot so Indija, Kitajska, Brazilija in Indonezija, kot tudi v državah v razvoju. Predvidoma bo svetovno

² Gerhard Pretting/Werner Boote, Plastic Planet (Plastični planet), Ornage Press, Freiburg 2010, str. 8.

³ Obsežno poročilo Plastic Waste: Ecological and Human Health Impacts (Plastični odpadki: ekološki vplivi in vplivi na zdravje ljudi), Science for Environment Policy, november 2011, str. 1.

⁴ (BIOIS) Plastic waste in the Environment (Plastični odpadki v okolju), končno poročilo, Evropska komisija, november 2010, <http://ec.europa.eu/environment/waste/studies/pdf/plastics.pdf>.

⁵ KPMG International (2010). The future of the chemical industry (Prihodnost kemične industrije).

⁶ Plastic waste in the Environment (Plastični odpadki v okolju), loc. cit., str. 163.

⁷ Worpel G., Van den Akker J., Pors J., Ten Wolde, Plastics do not belong in the ocean (Plastika ne spada v ocean). Towards a roadmap for a clean North Sea (Za načrt za čisto Severno morje). IMSA Amsterdam (2011), str. 39.

⁸ Statistika držav članic običajno zajema le poročila o plastični embalaži. Lahko se domneva, da je dejanska količina plastičnih odpadkov večja. Glej: FORWAST, 2010, Policy recommendations (Politična priporočila), str. 43. (http://forwast.brgm.fr/Documents/Deliverables/Forwast_D63.pdf).

⁹ (BIOIS) Plastic waste in the Environment (Plastični odpadki v okolju), loc. cit., str. 73.

¹⁰ Postopek predelave R 1 iz Priloge II k direktivi o odpadkih 2008/98/ES.

¹¹ (BIOIS) Plastic waste in the Environment (Plastični odpadki v okolju), loc. cit., str. 123.

¹² (BIOIS) Plastic waste in the Environment (Plastični odpadki v okolju), op. cit., str. 122 ff.

¹³ (BIOIS) Plastic waste in the Environment (Plastični odpadki v okolju), loc. cit., str. 123.

prebivalstvo vsako desetletje naraslo za 790 milijonov in bi lahko do leta 2050 doseglo 9 milijard, novi srednji razred pa bi zajemal okoli 2 milijardi¹⁴. To bo verjetno povečalo povpraševanje po plastiki in količino plastičnih odpadkov po svetu.

Industrija plastike

Industrija plastike ima pomembno gospodarsko vlogo v Evropi, saj je v več kot 59 000 podjetjih zaposlenih skupaj 1,45 milijona ljudi, ki ustvarjajo letni prihodek v regiji v višini skoraj 300 milijard EUR. Proizvodni sektor zagotavlja 167 000, obrati za predelavo pa 1,23 milijona delovnih mest (EU-27, 2005–2011, EUROSTAT), zlasti v malih in srednjih podjetjih¹⁵.

V zvezi z ravnanjem z odpadki zbiranje ter razvrščanje odpadkov električne in elektronske opreme (OEEO) in plastike zagotavljata največje zaposlitvene možnosti, saj skupaj ustvarjata 40 in 15,6 delovnih mest na 1 000 ton predelanega materiala. Že samo recikliranje plastike bi lahko ustvarilo 162 018 delovnih mest v EU-27, če bi se delež recikliranja do leta 2020 zvišal na 70 %¹⁶.

Plastika se večinoma uporablja v embalaži kot nizkocenovni proizvod za enkratno uporabo, ki ga največkrat ni mogoče ponovno uporabiti ali ni predviden za ponovno uporabo. Na trgu za predelavo plastike prevladuje sektor plastične embalaže (40,1 %), sledi pa gradbeni sektor (20,4 %). Industrija plastike naj bi imela dolgoročno 4-odstotno globalno rast, kar je veliko več od pričakovane rasti BDP¹⁷. Evropa je še vedno neto izvoznica plastičnih proizvodov v vrednosti 13 milijard EUR leta 2009, vendar pa kitajska proizvodnja od leta 2008 dosega podobne vrednosti¹⁸.

Usoda v okolju

Ko plastični odpadki pridejo v okolje, zlasti v morsko okolje, lahko v njem ostanejo več sto let¹⁹. Obalnemu in morskemu okolju ter vodnim organizmom škoduje 10 milijonov ton odpadkov, večinoma plastičnih, ki letno končajo v svetovnih oceanih in morjih ter jih spremenijo v največje odlagališče plastike na svetu. Zaplate odpadkov v Atlantskem in Tihem oceanu naj bi predvidoma zajemale 100 milijonov ton odpadkov, od tega je 80 % plastičnih. Morski organizmi se v plastične odpadke zapletajo ali pa jih zaužijejo²⁰. „Fantomski ribolov“²¹ zaradi zapuščenega plastičnega ribolovnega orodja povzroča visok gospodarski strošek in znatno škodo okolju. Invazivne vrste uporabljajo plastične odpadke, da prepotujejo velike razdalje v oceanih. Večina plastičnih odpadkov na koncu pristane na morskem dnu²².

¹⁴ WBCSD, Vision 2050 (Vizija 2050), <http://www.wbcsd.org/templates/TemplateWBCSD5/layout.asp?type=p&MenuId=MTYxNg&doOpe>.

¹⁵ Plastics Europe, plastics – the facts (Plastika – dejstva), 2012, str. 5.

¹⁶ Friends of the Earth, poročilo septembra 2010, More jobs, less waste (Več delovnih mest, manj odpadkov), str. 16, str. 31.

¹⁷ Plastics Europe, loc. cit., str. 5.

¹⁸ Plastics Europe, loc. cit., str. 12.

¹⁹ Wurpel G. et al, loc. cit., str. 13.

²⁰ UNEP, 2009, Marine Litter: A global challenge (Morski odpadki: globalni izziv), http://www.unep.org/pdf/unep_marine_litter-a_global_challenge.pdf.

²¹ Pojav, pri katerem velike površine zapuščenih ribiških mrež plavajo v vodi in se vanje nenamerno ujamejo velike količine rib.

²² V bližini velikih mest in priobalnih kanjonov lahko gostota znaša tudi 100 000 delcev na km². Glej: Wurpel, G. loc. cit., str. 32, 35.

Plastika ni inertna. Konvencionalna plastika vsebuje veliko število in včasih velik delež kemičnih aditivov, ki lahko povzročajo endokrine motnje, so rakotvorni ali izzovejo druge strupene reakcije ter lahko načeloma preidejo v okolje, čeprav v majhnih količinah²³. Obstojna organska onesnaževala, kot so na primer pesticidi DDT in poliklorirani bifenili²⁴, se lahko iz vode, ki jih obkroža, pritrldijo na plastične delce, ki so lahko škodljivi²⁵, ter preidejo v prehransko verigo z morskimi živalskimi vrstami, ki zaužijejo plastiko (učinek trojanskega konja)²⁶. Ta obstojna organska onesnaževala se ne razčlenijo zlahka naravno, temveč se kopičijo v telesnem tkivu ter imajo potencialno rakotvorne, mutagene ali druge učinke na zdravje²⁷.

Majhni in drobni delci (tako imenovana mikroplastika) nastanejo zaradi desetletij fotorazgradnje in mehanične abrazije ter so poseben razlog za skrb. Navzoči so povsod ter dosežejo tudi najbolj oddaljena območja²⁸, njihova koncentracija v vodi pa je včasih višja od koncentracije planktona. Zelo verjetno je, da lahko ta mikroplastika in kemični aditivi, ki jih vsebuje, okužijo prehransko verigo, če jih morske živalske vrste zaužijejo v velikih količinah preko odnosa plenilca in plena.

Slabo gospodarjenje z odpadki na kopnem, zlasti majhni deleži predelave plastičnih odpadkov, zaostrejuje problem onesnaževanja morja s plastiko, ki je eden od najpomembnejših globalnih okoljskih problemov prihodnosti²⁹. Strokovnjaki ocenjujejo, da približno 80 % morskih plastičnih odpadkov izhaja s kopnega³⁰.

Glavni viri plastičnih morskih odpadkov na kopnem naj bi bili: prtok meteornih vod, poplavljanje kanalizacije, s turizmom povezani odpadki, nezakonito odmetavanje odpadkov³¹, industrijske dejavnosti, nepravilen prevoz, potrošniški kozmetični izdelki, sintetični

²³ Aditivi so večinoma polnila, ojačevalci, plastifikatorji, barvila, stabilizatorji, pomožna tehnološka sredstva, zaviralci gorenja, peroksidi in antistatiki, vsak izmed od njih pa zajema celo družino kemikalij.

²⁴ Mato Y., Isobe T., Takada H., Kanehiro H., Ohtake C. in Kaminuma T. (2001) „Plastic resin pellets as a transport medium for toxic chemicals in the marine environment“ (Kroglice iz umetne smole kot transportno sredstvo za strupene kemikalije v morskem okolju) v *Environmental Science and Technology* 35(2): 318–324.

²⁵ Rios, L. M., Moore, C. in P. R. Jones (2007) „Persistent organic pollutants carried by synthetic polymers in the ocean environment“ (Obstojna organska onesnaževala, ki jih nosijo sintetični polimeri v morskem okolju) v *Marine Pollution Bulletin* 54: 1230–1237.

²⁶ Rios, L. M., Jones, P. R., Moore, C. in U. Narayan (2010) „Quantification of persistent organic pollutants adsorbed on plastic debris from the Northern Pacific Gyres’ „Eastern Garbage Patch““ (Količinska opredelitev obstojnih organskih onesnaževal, ki se absorbirajo v plastične odpadke iz tokov severnega Tihega oceana – vzhodne zaplate odpadkov) v *Journal of Environment Monitoring*.

²⁷ (BIOIS) Plastic waste in the Environment (Plastični odpadki v okolju), loc. cit., str. 117.

²⁸ (BIOIS) Plastic waste in the Environment (Plastični odpadki v okolju), loc. cit., str. 114.

²⁹ UNEP yearbook (letni zbornik UNEP), Emerging issues in global environment (Prihodnji problemi globalnega okolja), Nairobi 2011; GESAMP (2010, Mešana skupina strokovnjakov IMO/FAO/UNESCO-IOC/UNIDO/WMO/MAAE/ZN/UNEP za znanstvene vidike varstva morsklega okolja); Bowmer, T. in Kershaw, P. J., 2010 (Eds.), Proceedings of the GESAMP International Workshop on plastic particles as a vector in transporting persistent, bio-accumulating and toxic substances in the oceans (Zapisnik mednarodne delavnice GESAMP o plastičnih delcih kot vektorju pri transportu obstojnih, bioakumulativnih in strupenih snovi v oceanih). GESAMP Rep. Stud. št. 82, 68 str., str. 8.

³⁰ UNEP (2005). Marine litter, an analytical overview (Morski odpadki, analitični pregled): http://www.unep.org/regionalseas/marinelitter/publications/docs/anl_overview.pdf.

³¹ Liffman M. in Boogaerts (1997) „Linkages between land-based sources of pollution and marine debris“ (Povezave med viri onesnaževanja na kopnem in morskimi odpadki) v *Marine Debris. Sources, Impacts, Solutions (Vir, vplivi, rešitve)* str. 359–366.

pripomočki za peskanje ali poliestrska in akrilna vlakna zaradi pranja oblačil³². Plastične kroglice je mogoče najti v večini svetovnih oceanov, tudi na neindustrializiranih območjih, kot je jugozahodni Tihi ocean³³.

2. ZAKONODAJA O PLASTIČNIH ODPADKIH V EVROPI

Zakonodaja o odpadkih

Plastični odpadki niso posebej obravnavani v zakonodaji EU, čeprav imajo vedno večji vpliv na okolje. Le v direktivi o embalaži 94/62/ES so zastavljeni posebni cilji za recikliranje plastične embalaže. V okvirni direktivi o odpadkih 2008/98/ES je zastavljen splošen cilj za recikliranje odpadkov iz gospodinjstev, ki poleg drugih materialov zajema tudi plastične odpadke. Okvirna direktiva o odpadkih je relevantna tudi v nekaterih drugih vidikih. Direktiva na primer vzpostavlja razširjeno odgovornost proizvajalca kot ključno načelo pri ravnanju z odpadki. Določa tudi hierarhijo ravnanja z odpadki, pri kateri imajo preprečevanje nastajanja odpadkov, ponovna uporaba in recikliranje prednost pred predelavo, vključno z energetsko predelavo, ter odstranjevanjem. Vendar ostaja velik prepad med zakonodajnimi zahtevami in dejanskim ravnanjem z odpadki v praksi.

V okvirni direktivi o odpadkih je Komisija pozvana, da pregleda svoje cilje in prouči, ali so za druge tokove odpadkov potrebni dodatni cilji. Poleg tega je bila Komisija pozvana, da pregleda cilje direktive o odlaganju odpadkov na odlagališčih za zmanjšanje odlaganja biorazgradljivih odpadkov na odlagališčih ter cilje za recikliranje in predelavo iz direktive o embalaži in odpadni embalaži 94/62/ES za več kategorij odpadne embalaže.

Komisija se je odločila, da bo izvedla obširen pregled obstoječe zakonodaje o odpadkih in različnih ciljev, ki bo končan leta 2014. Ta pregled vključuje tudi naknadno oceno („pregled o ustreznosti“) petih že obstoječih direktiv o tokovih odpadkov³⁴, pri kateri bodo ocenjene uspešnost, učinkovitost, usklajenost in ustreznost. Nadaljnje ukrepanje na podlagi te zelene knjige bo bistven del tega obsežnega pregleda zakonodaje o odpadkih.

Zakonodaja o kemikalijah

Uredba REACH 1907/2006/ES je deloma relevantna za recikliranje plastike. Čeprav uredba vsebuje posebne določbe³⁵, ki omogočajo, da se reciklirani materiali dajo na trg, v nekaterih primerih uporaba aditivov v plastiki lahko ovira skladnost z uredbo REACH, če aditivi niso dovoljeni v novih proizvodih. Nekateri postopki REACH so relevantni tudi za izboljšanje učinkovite rabe virov plastike, vključno z njeno možnostjo recikliranja, in tveganj, povezanih s plastiko v okolju. Zlasti omejitve ostajajo ključne za zmanjšanje nevarnosti, povezanih z

³² Browne, M. A., Crump, P., Niven, S. J., Teuten, E., Tonkin, A., Galloway, T., Thompson, R. (2011). Accumulation of microplastics on shorelines worldwide: sources and sinks (Kopičenje mikroplastike na obalnih predelih po svetu: viri in ponori). *Environ Sci Technol*, 45(21), 9175–9179.

³³ Derraik J. G. B (2002) „The pollution of the marine environment by plastic debris: a review“ (Onesnaževanje morskega okolja zaradi plastičnih odpadkov: pregled) v *Marine Pollution Bulletin* 44: 842–852.

³⁴ Direktiva o baterijah 2006/66/ES, UL L 266, 26.9.2006, str. 1–14, direktiva o izrabljenih vozilih 2000/53/ES, UL L 269, 21.10.2000, str. 34, direktiva o embalaži in odpadni embalaži 1994/62/ES, UL L 365, 31.12.1994, str. 10–23, direktiva PCB/PCT 1996/59/ES, UL L 243, 24.9.1996, str. 31–35, direktiva o blatu iz čistilnih naprav 1986/278/EGS, UL L 181, 4.7.1986, str. 6–12.

³⁵ Zlasti člen 2.7(d).

določenimi vrstami plastike. Da bi dosegli postopno nadomestitev aditivov, ki povzročajo največjo zaskrbljenost, v plastiki, ki se proizvaja v EU, bi se lahko uporabila dovoljenja.

Uredba o razvrščanju, označevanju in pakiranju 1272/2008/ES omogoča prepoznavanje nevarnih kemikalij in obvešča uporabnike o nevarnostih s standardnimi simboli in frazami na etiketah embalaže ter varnostnimi listi. Ti podatki so ključni za spodbujanje proizvodnje manj nevarne plastike v Evropi in s tem izboljšanje recikliranja plastike v Evropi.

Nevarnosti plastičnih odpadkov v okolju bi bile znatno manjše, če bi se obstoječa evropska zakonodaja o odpadkih pravilno izvajala. Odlaganje odpadkov na odlagališčih ostaja prevladujoč način odstranjevanja plastičnih odpadkov³⁶ v mnogih državah članicah. Poleg tega nezakonito odmetavanje ni bilo popolnoma izkoreninjeno in mnoga odlagališča so nezakonita ali pa se z njimi slabo upravlja³⁷. Še bolj zaskrbljujoče je število gospodinjstev, ki niso vključena v noben občinski sistem zbiranja odpadkov³⁸, saj v takem primeru plastični odpadki niso nadzorovani, s čimer se poveča verjetnost, da lahka plastika doseže vodna telesa in je odplavljena v morje.

Izvajanje zakonodaje o odpadkih

Skladnost z zakonodajo o odpadkih lahko znatno prispeva k pospeševanju gospodarske rasti in ustvarjanju delovnih mest. Glede na rezultate nedavne študije bi lahko z vsestranskim izvajanjem zakonodaje EU o odpadkih prihranili 72 milijard EUR letno, povečali letni prihodek sektorja EU za ravnanje z odpadki in recikliranje za 42 milijard EUR ter do leta 2020 ustvarili več kot 400 000 delovnih mest³⁹.

Ker so plastični odpadki razvrščeni kot nenevarni, se lahko izvažajo v države, ki niso članice OECD, po postopku iz uredbe o pošiljkah odpadkov, če uvoza ne prepoveduje namembna država. Skupni izvoz plastičnih odpadkov iz držav članic EU se je med letoma 1999 in 2011 povečal za petkrat. Večina odpadkov je bila izvožena v Azijo⁴⁰.

Pomanjkljivo izvrševanje uredbe o pošiljkah odpadkov je razlog za nezakonito pošiljanje velike količine odpadkov izven EU⁴¹. Ena od najpogostejših vrst odpadkov so električni in elektronski odpadki, ki vsebujejo veliko plastike. Tak izvoz prispeva k okoljskim obremenitvam, zlasti v državah s slabo razvitimi sistemi za ravnanje z odpadki. Nezakonite pošiljke plastičnih odpadkov pomenijo tudi pomembno izgubo potencialnih virov in izgubljeno priložnost za recikliranje v Evropi.

³⁶ (BIOIS) Plastic waste in the Environment (Plastični odpadki v okolju), loc. cit, str. 74.

³⁷ Nadaljnja študija o izvajanju direktive 1999/31/ES o odlaganju odpadkov na odlagališčih v EU-25, svetovalne storitve COWI, junij 2007, str. 79.

³⁸ Študija COWI, loc. cit., str. 5. V nekaterih državah članicah EU-10 to zadeva 50 % gospodinjstev.

³⁹ (BIOIS), Implementing EU waste legislation for green growth (Izvajanje zakonodaje EU o odpadkih za zeleno rast), končno poročilo 2011, str. 11–13, 88.

⁴⁰ Poročilo EEA št. 7/2012, København 2012, „Movements of waste across the EU's internal and external borders“ (Premeščanje odpadkov čez notranje in zunanje meje EU), str. 20.

⁴¹ BiPRO/Umweltbundesamt, „Services to support the IMPEL network in connection with joint enforcement actions on waste shipment inspections and to co-ordinate such actions“ (Storitve za podporo mreži IMPEL v povezavi s skupnimi izvršilnimi ukrepi za inšpekcijske preglede pošiljk odpadkov in usklajevanje takih ukrepov), končno poročilo, 15. julij 2009.

Komisija je nedavno objavila sporočilo⁴², v katerem je poudarila potrebo po izboljšanju odzivnosti na nacionalni, regionalni in lokalni ravni za izvajanje okoljske zakonodaje. V sporočilu Komisija ugotavlja, da bi se lahko izboljšave dosegle z nadgradnjo obstoječega okvira za inšpekcijske preglede in nadzor.

3. RAVNANJE S PLASTIČNIMI ODPADKI IN UČINKOVITA RABA VIROV

Bolj trajnostni vzorci proizvodnje plastike in boljše ravnanje s plastičnimi odpadki, zlasti višji delež recikliranja, omogočajo znaten potencial za bolj učinkovito rabo virov. Poleg tega bi pripomogli k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov in uvoza surovin. Prihranki pri virih so lahko znatni. Plastika se proizvaja skoraj izključno iz nafte in za njeno proizvodnjo se trenutno porabi približno 8 % svetovne proizvodnje nafte, od tega 4 % za proizvodnjo plastike kot surovine, 3–4 % pa za energijo pri proizvodnih postopkih⁴³.

Z vidika učinkovite rabe virov je zlasti pomembno, da se prepreči odlaganje plastičnih odpadkov na odlagališčih. Kakršno koli odlaganje plastike na odlagališčih je očitna izguba virov, ki bi se ji bilo treba izogniti v korist recikliranja ali energetske predelave kot drugi najboljši možnosti. Vendar deleži odlaganja plastike na odlagališčih ostajajo visoki v več državah članicah zaradi pomanjkanja ustreznih alternativ ali nezadostne uporabe gospodarskih instrumentov, ki so se izkazali za učinkovite.

Potreba po dobrem gospodarjenju z naravnimi viri in bolj učinkoviti rabi virov bi lahko spodbudila bolj trajnostno proizvodnjo plastike. Najbolje bi bilo, da bi se lahko vsi plastični proizvodi popolnoma reciklirali po razumnih stroških.

Recikliranje se začne že v fazi zasnove proizvoda. Zato ima zasnova proizvoda potencial, da postane eno od bistvenih sredstev za izvajanje nedavno sprejetega Časovnega okvira za Evropo, gospodarno z viri⁴⁴.

Nizki deleži recikliranja in izvoz plastičnih odpadkov za predelavo v tretjih državah so pomembna izguba neobnovljivih virov in delovnih mest za Evropo. Potencial za plastično recikliranje se še vedno bistveno premalo izkorišča. V irskem programu za razvoj trga za odpadke kot vire je na primer plastika med drugim opredeljena kot material, ki omogoča največ potenciala za dejavnosti recikliranja na Irskem⁴⁵. Tudi v Nemčiji je še veliko možnosti za povečanje deleža recikliranja plastike, saj se trenutno sežge 60 % plastičnih odpadkov⁴⁶.

Po podatkih nedavne študije recikliranje plastike in prihranki pri materialu najbolj prispevajo k zmanjšanju posledic zaradi podnebnih sprememb, preprečevanju siromašenja abiotskih virov ter manjši strupenosti za sladkovodne ekosisteme. Večja produktivnost surovin pri

⁴² Boljše zagotavljanje koristi okoljskih ukrepov EU: krepitev zaupanja z boljšim znanjem in odzivnostjo, COM(2012) 95 final z dne 7. marca 2012.

⁴³ Hopewell, Dvorak, R. & Kosior, E. (2009). Plastics recycling: challenges and opportunities (Recikliranje plastike: izzivi in priložnosti). *Philosophical transactions of the Royal Society* št. 364: 2115–2126.

⁴⁴ Časovni okvir za Evropo, gospodarno z viri, COM(2011) 571 final; za spremljajoče delovne dokumente služb Komisije glej: http://ec.europa.eu/environment/resource_efficiency/pdf/com2011_571.pdf.

⁴⁵ (BIOIS) Implementing EU waste legislation for green growth (Izvajanje zakonodaje EU o odpadkih za zeleno rast), končno poročilo, str. 187.

⁴⁶ *Trendresearch: Der Markt für das Recycling von Kunststoffen in Mitteleuropa, Marktentwicklung, technische Machbarkeit und ökologischer Nutzen* (Trg za recikliranje plastike v Srednji Evropi, razvoj trga, tehnična izvedljivost in koristi za okolje), Bremen, 2011.

plastiki bi največ prispevala k zmanjšanju vplivov na okolje. Plastika ima, skupaj z biomaso in kovinami, največji potencial za zmanjševanje toplogrednih plinov⁴⁷.

4. MEDNARODNA RAZSEŽNOST

Plastika je glavni vir globalnega morskega onesnaževanja. Plastični odpadki prečkajo meje in za učinkovito spopadanje z njimi so potrebni mednarodni ukrepi za reševanje problema plastičnih morskih odpadkov. To je bilo jasno potrjeno junija 2012 na konferenci Združenih narodov o trajnostnem razvoju Rio+20.

Mednarodno skupnost so na ta problem opozorile nedavne resolucije ZN, globalni okoljski sporazumi in sklepi mednarodnih agencij. Peta mednarodna konferenca o morskih odpadkih v Honoluluju, ki sta jo marca 2011 soorganizirala UNEP in NOAA⁴⁸, bi lahko bila prvi korak h globalni strategiji in akcijskim načrtom o onesnaževanju morja s plastiko. Glede na ugotovitve naj bi bili glavna težava slabo razviti sistemi za ravnanje z odpadki v številnih predelih sveta, saj so ti glavni dejavnik, ki vpliva na prenos plastičnih odpadkov s kopnega v morsko okolje. Večja prizadevanja so potrebna na področju krepitve zmogljivosti pri ravnanju z odpadki⁴⁹.

Stockholmska konvencija o obstojnih organskih onesnaževalih je relevantna za plastiko, saj omejuje uporabo komercialnih zaviralcev gorenja, kot sta penta- in oktabromodifenil eter. Konvencija prepoveduje tudi recikliranje materialov, ki vsebujejo obstojna organska onesnaževala, kot so nekateri bromirani zaviralci gorenja.

Konvencije o regionalnih morjih, kot so OSPAR, Barcelona, Helcom in Črno morje, imajo prav tako lahko vlogo pri spopadanju z morskimi odpadki. Na konferenci pogodbenic Barcelonske konvencije sta bila na primer leta 2012 sprejeta dokument o politiki in z njim povezan strateški okvir za ravnanje z morskimi odpadki. Ukrepi v okviru sporazumov o regionalnih morjih bi prav tako pomagali državam članicam pri boljšem izvajanju njihovih obveznosti v okviru Okvirne direktive o morskimi strategiji, da se doseže ali ohranja dobro okoljsko stanje v morskem okolju do leta 2020.

5. MOŽNOSTI POLITIKE ZA IZBOLJŠANJE RAVNANJA S PLASTIČNIMI ODPADKI V EVROPI

Direktiva o odpadkih 2008/98/ES je že utrla pot novemu mišljenju pri ravnanju z odpadki. Vzpostavlja razširjeno odgovornost proizvajalca (člen 8) ter opisuje močne in inovativne dejavnike za trajnostno proizvodnjo, pri tem pa upošteva cel življenjski krog proizvodov. Države članice so pozvane, da sprejmejo zakonodajne ali nezakonodajne ukrepe za okrepitev ponovne uporabe ter preprečevanja, recikliranja in drugih postopkov predelave odpadkov. Proizvajalce bi bilo treba spodbujati k sodelovanju pri vzpostavljanju sprejemnih mest za izrabljene proizvode. Sodelujejo lahko pri ravnanju z odpadki in za to dejavnost sprejmejo finančno odgovornost. Podatki o tem, kateri proizvod je mogoče ponovno uporabiti in reciklirati, bodo javno dostopni. Sprejeti bodo ustrezni ukrepi za spodbujanje zasnove proizvodov, s katero bi zmanjšali njihov vpliv na okolje ter nastajanje odpadkov med

⁴⁷ (BIOIS) (2011) Analysis of the Key Contributions to Resource Efficiency (Analiza ključnih prispevkov k učinkoviti rabi virov), končno poročilo, str. 101.

⁴⁸ National Oceanic and Atmospheric Administration (Nacionalna uprava za oceane in ozračje).

⁴⁹ GESAMP (2010), loc. cit., Rep. Stud. št. 82, 68 str., str. 31.

produkcijo in poznejšo uporabo. Taki ukrepi bi lahko spodbujali razvoj, proizvodnjo in trženje proizvodov, ki jih je mogoče večkrat uporabiti, so tehnično dolgotrajni in po izrabi primerni za okoljsko sprejemljivo odstranjevanje.

Možnosti politike, predstavljene v tem poglavju, upoštevajo pristop življenjskega kroga, ki se začne z zasnovo plastike. Očitno je, da ima zasnova plastike in plastičnih proizvodov ključno vlogo pri trajnosti in določa nadaljnje faze v življenjskem krogu plastike. Recikliranje plastike je na primer večinoma odvisno od sestave plastičnih materialov in zasnove plastičnih proizvodov.

5.1. Uporaba hierarhije ravnanja z odpadki pri ravnanju s plastičnimi odpadki

Načeloma je recikliranje plastičnih odpadkov boljša možnost od energetske predelave ali odlaganja na odlagališčih. Čeprav z vidika življenjskega kroga vsaka plastika morda ni primerna za recikliranje, ni tehničnih razlogov, zaradi katerih bi se plastika odlagala na odlagališčih in ne reciklirala ali izkoristila za energetske predelavo. To bi se lahko doseglo s postopnim opuščanjem ali prepovedjo odlaganja plastičnih odpadkov na podlagi spremembe direktive o odlaganju odpadkov na odlagališčih 1999/31/ES. Obe možnosti se že uporabljata pri bioloških odpadkih (opuščanje) ter pnevmatikah, tekočinah in eksplozivnih sredstvih (prepoved).

Države članice z manj kot 5-odstotnim deležem odlaganja na odlagališčih, kot so Nemčija, Nizozemska, Švedska, Danska, Belgija in Avstrija, dosežejo 80 do 100-odstotno predelavo plastičnih odpadkov, vključno z recikliranjem. Te države so uzakonile ukrepe, ki so pripomogli k učinkoviti preusmeritvi gorljivih odpadkov z odlagališč, kar je enakovredno prepovedi odlaganja na odlagališčih. Večina manj uspešnih držav članic ne uporablja takih ukrepov in za sprejem odpadkov na odlagališčih zaračunava davke oziroma pristojbine na odlaganje, ki lahko znašajo le 7 EUR na tona.

Vendar imajo nekatere države članice z visokim deležem predelave in prepovedmi odlaganja na odlagališčih še vedno skromne deleže recikliranja plastike, ki v povprečju znašajo približno 28 %⁵⁰. Sedanje razmerje med recikliranjem plastike in energetske predelavo plastičnih odpadkov bi se lahko izboljšalo z ukrepi o ločenem zbiranju, razvrščanju in predelavi materialov. Prepoved odlaganja na odlagališčih, ki bi pomenila samodejno prednost energetske predelave pred recikliranjem, ne bi bila skladna s hierarhijo ravnanja z odpadki. Koristno bi bilo razmisliti o tem, kako bi lahko gospodarske instrumente uporabili za usmerjanje toka odpadkov skozi hierarhijo ravnanja z odpadki, ne da bi s tem povzročili „učinek sesalnika“ v korist energetske predelave.

Povprečno se skoraj 50 % vse plastike v EU odlaga na odlagališčih, večina tega pa je embalaža. Široko razširjeno pomanjkanje ločenega zbiranja odpadkov in drugih alternativ v mnogih državah članicah je vzrok za visok delež odstranjevanja plastike na odlagališčih⁵¹. Plastika na odlagališčih ne prispeva ničesar k predelavi materialov in energetske predelavi ter zato pomeni zelo neučinkovito rabo virov. V študiji o napovedih nastajanja odpadkov v

⁵⁰ *CONSULTIC Marketing & Industrieberatungs GmbH, Kunststoffabfälle und Recycling in Deutschland und Europa (Plastični odpadki in recikliranje v Nemčiji in Evropi), Alzenau 2012.*

⁵¹ BiPRO, Organisation of awareness raising events concerning the implementation of Directive 1999/31/EC on the landfill of waste (Organizacija dogodkov za izboljšanje ozaveščenosti v zvezi z izvajanjem direktive 1999/31/ES o odlaganju odpadkov na odlagališčih), končno poročilo, 30. maj 2007, str. 17.

Evropi do leta 2035 je bilo ocenjeno uvajanje močnih politik za razširitev recikliranja in ugotovljeno, da ima plastika največ potenciala za zmanjšanje vplivov odpadkov na okolje⁵².

Vprašanja:

- (1) **Ali se lahko plastika ustrezno obravnava v obstoječem zakonodajnem okviru za ravnanje z odpadki ali je treba obstoječo zakonodajo prilagoditi?**
- (2) **Kako se lahko ukrepe za spodbujanje večjega recikliranja plastike najbolje oblikuje, da bodo zagotavljali pozitivne učinke za boljšo konkurenčnost in večjo rast?**
- (3) **Ali bi s popolnim in učinkovitim izvajanjem zahtev za ravnanje z odpadki v obstoječi zakonodaji o odlaganju na odlagališčih dovolj zmanjšali trenutno odlaganje plastičnih odpadkov na odlagališčih?**
- (4) **Kateri ukrepi bi bili ustrezni in učinkoviti pri dajanju prednosti ponovni uporabi in predelavi plastike pred odlaganjem na odlagališčih? Ali bi bila prepoved odlaganja na odlagališčih primerna rešitev ali pa bi zadostovali višji davki na odlaganje na odlagališčih in uvedba ciljev preusmeritve?**
- (5) **Kateri nadaljnji ukrepi bi bili lahko primerni, da bi bila predelava plastičnih odpadkov uvrščena višje na lestvici hierarhije ravnanja z odpadki, s čimer bi se zmanjšala energetska predelava v korist mehanskega recikliranja? Ali bi bil davek na energetska predelavo uporaben ukrep?**
- (6) **Ali bi bilo treba v Evropi spodbujati ločeno zbiranje vseh plastičnih odpadkov od vrat do vrat, skupaj s shemami plačevanja za dejansko odvržene odpadke za preostanek odpadkov, ali bi to moralo postati celo obvezno?**

5.2. Doseganje ciljev, recikliranje plastičnih odpadkov in prostovoljne pobude

Cilji in izvoz plastičnih odpadkov

Približno 16 milijonov ton plastičnih odpadkov bi se lahko letno recikliralo, če bi se dosegli vsi trenutni cilji za recikliranje trdnih komunalnih odpadkov, odpadkov, ki nastanejo pri gradnji in rušenju, izrabljenih vozil, embalaže, baterij in OEEO. Glede na te podatke nadaljnjih približno 9 milijonov ton plastičnih odpadkov (od skupaj 24,9 milijona ton) ni posebej vključenih v obvezujoče cilje za ponovno uporabo/predelavo, zlasti plastika v pohištvu in opremi, ki ni električna in elektronska oprema⁵³. Direktiva o embalaži je edini pravni instrument EU, ki določa posebne cilje za recikliranje plastične embalaže. Razmislilo bi se lahko o določitvi nadaljnjih posebnih ciljev za recikliranje plastičnih odpadkov, ki niso odpadna plastična embalaža.

EEA ugotavlja, da so cilji za recikliranje v evropski zakonodaji o odpadkih morda tudi povečali oskrbo z odpadki, ki jih je mogoče reciklirati⁵⁴. To je skupaj z visokimi cenami, ki jih je plačalo uspešno azijsko gospodarstvo, omogočilo, da se je izvoz plastičnih odpadkov v Azijo v zadnjih desetih letih eksponentno večal. Čeprav to samo po sebi ni sporno, je mogoče

⁵² FORWAST, 2010, Policy recommendations (Politična priporočila), loc. cit.

⁵³ (BIOIS)(2011), Study on coherence of waste legislation (Študija o usklajenosti zakonodaje o odpadkih), loc. cit., str. 30.

⁵⁴ Poročilo EEA št. 7/2012, København 2012, „Movements of waste across the EU's internal and external borders“ (Premeščanje odpadkov čez notranje in zunanje meje EU), str. 21.

trditi, da je recikliranje plastičnih odpadkov v Evropi z okoljskega vidika boljša možnost in da bi bilo treba plastične odpadke, ki se izvažajo v države, ki niso članice EU, reciklirati v obratih, ki so skladni z enakimi standardi, kot veljajo v EU. Izvoz plastičnih odpadkov, ki končajo v obratih z nižjimi standardi ali pa na odlagališčih, bi lahko nasprotoval okoljskemu cilju ohranjanja virov, ki je opredeljen v okvirni direktivi o odpadkih.

- (7) **Ali je treba za recikliranje plastičnih odpadkov določiti posebne cilje, da bi takšno recikliranje povečali? Katere vrste ukrepov bi lahko še uvedli?**
- (8) **Ali je treba uvesti ukrepe, s katerimi bi preprečili, da se plastični odpadki, ki jih je mogoče reciklirati in se izvažajo v tretje države, reciklirajo po nižjih standardih ali odlagajo na odlagališčih?**

Prostovoljno ukrepanje

Prostovoljno ukrepanje bi prav tako lahko pripomoglo k znatnemu zmanjšanju problema plastičnih odpadkov v okolju in prispevalo k čim večjemu zmanjšanju rabe virov. Najlažje bi rešili problem odpadne plastične embalaže, ki prispeva k 63 % vseh plastičnih odpadkov. Priprava „*smernic o trajnostni embalaži*“, h katerim bi se zavezali proizvajalci in trgovci na drobno, bi bil korak v pravo smer. Taka pobuda bi lahko vključevala oblikovanje parametrov za merjenje trajnosti embalaže, najboljše razpoložljive tehnike za proizvajalce plastične embalaže, neodvisen sistem označevanja za merjenje posameznega potrošnikovega odtisa, informacijske kampanje za večje ozaveščanje potrošnikov o nevarnostih plastike in odstranjevanja plastike ter organiziranje ločenega zbiranja odpadkov. Obstoječe pobude, kot so Evropski maloprodajni forum, EUROPEN, platforma za steklenice PET in Vinyl 2010+, bi lahko povezale svoje pobude za bolj trajnostno proizvodnjo in odstranjevanje plastike. Vzpostavile bi se lahko podobne sheme za zbiranje in predelavo plastike v kmetijstvu, ki ni embalaža in se jo zaradi enotne kemijske sestave lahko reciklira brez težav. Kot primer bi lahko služil „*Agricultural Waste Plastics Collection and Recovery Programme*“ (Program zbiranja in predelave odpadne plastike v kmetijstvu) Združenega kraljestva⁵⁵. Podobne pobude bi se lahko osredotočile na plastiko OEEO in plastiko izrabljenih vozil, ki zajemajo 10 % evropskih plastičnih odpadkov. Naložba proizvajalcev v izboljšano zasnovo proizvodov bo postala pomembnejši dejavnik pri zmanjševanju plastičnih odpadkov. Člen 8 okvirne direktive o odpadkih kaže v to smer in zgodnja prostovoljna prilagoditev bi lahko vodila do boljših rezultatov kot spremembe, ki bi jih uvedla zakonodaja.

- (9) **Ali bi bilo nadaljnje prostovoljno ukrepanje, zlasti proizvajalcev in trgovcev na drobno, ustrezen in učinkovit instrument za doseganje boljše rabe virov v življenjskem krogu plastičnih proizvodov?**

5.3. Vplivanje na vedenje potrošnikov

Dajanje vrednosti plastiki

Plastika se obravnava kot material, ki nima svoje vrednosti. Tak odnos je naklonjen onesnaževanju. Vendar so vse vrste plastike visokotehnološki in zapleteni materiali, ki bi jih potrošniki morali ceniti, da se spodbudita ponovna uporaba in recikliranje.

⁵⁵ Plastika v kmetijstvu, ki ni embalaža, vključuje vrvice pri balah sena, tkanino za pokrivanje rastlin, prevleke za tople grede, vrtnarske prevleke, vrtnarsko kopreno in ovoje za siliranje. Glej www.defra.gov.uk/corporate/consult/agri-plastics/index.htm.

Za nekatere plastične proizvode (npr. steklenice za pijačo PET) bi lahko veljal sistem kavcije in vračanja, s katerim bi potrošnike spodbudili, da proizvode ob koncu življenjske dobe prinesejo na zbiralna mesta in zanje prejmejo kavcijo, pri čemer bi se izognili omejitvam konkurenčnosti in monopolnim strukturam. Za nekatere plastične izdelke bi bili lahko novi podjetniški modeli, kot je sistem zakupa, ko proizvajalec ostane lastnik proizvoda, uporabno sredstvo, da se zagotovi njihovo zbiranje in obdelava na okoljsko neoporečen način.

Vprašanje:

- (10) Ali obstaja manevrski prostor za razvoj sistema kavcije in vračanja ali sistema zakupa za določene kategorije plastičnih proizvodov? Če je odgovor pritrdilen, kako bi se lahko izognili negativnim vplivom na konkurenčnost?**

Ozaveščanje potrošnikov, da vedo, kaj kupujejo

Ozaveščeni potrošniki imajo lahko ključno vlogo pri spodbujanju bolj trajnostnih vzorcev proizvodnje plastike in plastičnih proizvodov, ki pripomorejo k bolj učinkoviti rabi virov. V zvezi z vplivanjem na vedenje potrošnikov bi lahko jasni, preprosti in jedrnat podatki prispevali k obveščanju potrošnikov o tem, da proizvod vsebuje plastiko in potencialno nevarne aditive/barvila, o njihovem vplivu na možnost recikliranja in potrebnih varnostnih ukrepov za uporabo proizvodov.

Taki podatki bi lahko vključevali tudi kazalnike okoljske uspešnosti, kot so možnost recikliranja, možnost kompostiranja in učinkovita raba virov plastičnih proizvodov. Za nekatere plastične proizvode so lahko relevantni tudi podatki o reciklirani vsebini, možnosti recikliranja in možnosti popravila.

Popolni podatki o proizvodu za potrošnike o vrsti plastike in njeni možnosti recikliranja bi se lahko zagotovili zunaj okvira obstoječih shem, da se potrošnikom omogoči, da so obveščeni pri izbiri in nakupu plastičnega proizvoda. Preprosto in učinkovito možnost recikliranja bi lahko odražala cena proizvoda in bi se lahko uporabljala kot strategija trženja. Podatki, ki temeljijo na okoljskem odtisu ali znakih za okolje, bi bili prav tako lahko uporabni pri omogočanju ozaveščene izbire v povezavi s splošno uspešnostjo življenjskega kroga proizvoda.

Vprašanje:

- (11) Katera vrsta podatkov je po vašem mnenju potrebna za spodbujanje potrošnikov, da pri izbiri plastičnega proizvoda neposredno prispevajo k učinkoviti rabi virov?**

5.4. Za bolj trajnostno plastiko

*Zasnova plastike za lahko in gospodarno recikliranje po načelu od zibelke do zibelke*⁵⁶

Pomemben dejavnik pri doseganju večje trajnosti pri proizvodnji plastike je zasnova plastike. Čeprav je relativno malo osnovnih vrst plastike (polimerov), je lahko velika količina različnih aditivov pri proizvodnji plastike velika ovira za recikliranje plastike ali pa lahko vodi do

⁵⁶ Plastične odpadke in recikliranje obravnava javno-zasebno partnerstvo SPIRE (trajnost v predelovalni industriji), ki je v pripravi. Več o tem si lahko preberete na spletni strani: [http://www.suschem.org/documents/document/20120124124146-sustainable_process_industry_1209c\(1\).pdf](http://www.suschem.org/documents/document/20120124124146-sustainable_process_industry_1209c(1).pdf).

večjega recikliranja v proizvode slabše kakovosti in ne do recikliranja po načelu od zibelke do zibelke.

Zmanjšanje nevarnih snovi v plastiki bi izboljšalo možnost recikliranja. Postopno opuščanje navedenih snovi v novih in recikliranih proizvodih bi tudi zmanjšalo tveganja, povezana z njihovo uporabo. V Časovnem okviru za Evropo, gospodarno z viri, je podan predlog, da bi bilo treba do leta 2020 vse ustrezne snovi, ki vzbujajo veliko zaskrbljenost, uvrstiti na seznam kandidatnih snovi REACH, ki bi zajemal relevantne aditive v plastiki.

Prav tako je pomemben ustrezen pretok podatkov od proizvajalcev do izvajalcev recikliranja. Jasni varnostni listi za plastične kroglice, ki jih uporabljajo obrati za predelavo, bi lahko izboljšali visokokakovostno recikliranje. Označevanje in podatki o kemijski sestavi plastike, dostavljene obratom za predelavo, vključno z vsemi aditivi, bi lahko prav tako imeli uporabno vlogo.

Vprašanja:

- (12) Katere spremembe pri kemijski zasnovi plastike bi lahko izboljšale njeno možnost recikliranja?**
- (13) Kako bi bili lahko podatki o kemijski sestavi plastike dostopni vsem udeležencem v verigi recikliranja odpadkov?**

Novi izzivi pri inovativnih materialih

Pri uporabi inovativnih materialov, kot so nanomateriali, na primer pri steklenicah iz polietilen tereftalata (PET)⁵⁷ ali na splošno pri embalaži, ali pri zagotavljanju selektivne prepustnosti plinov pri embalažah za hrano ali pri nanosenzorjih za ugotavljanje pokvarjene hrane, se lahko pojavijo nova tveganja⁵⁸. Pristop EU je, da se ocenijo tveganja posameznih nanomaterialov za vsak primer posebej. Vendar je oceno potencialnih tveganj za zdravje in okolje težko izvesti zaradi pomanjkanja okoljskih in toksikoloških podatkov. Obstoječa skupna evropska opredelitev nanomaterialov bi lahko omogočila učinkovitejše nastajanje in zbiranje takih relevantnih podatkov⁵⁹.

Razlog za skrb je tudi vedno večja uporaba nove mikroplastike. V nekatere potrošniške proizvode, kot so piling kreme ali geli za prhanje, proizvajalci dodajajo mikroplastiko namesto naravnih delcev za piling. Navedeni delci tako lahko končajo v morjih, saj sistemi za prečiščevanje odpadnih voda niso opremljeni tako, da bi lahko ta material zadržali.

Vprašanje:

⁵⁷ Center za tehnološko ocenjevanje. Dinner is served! Nanotechnology in the kitchen and in the shopping basket (Večerja je na mizi! Nanotehnologija v kuhinji in nakupovalni košarici) – Izvleček študije TA-SWISS “Nanotechnology in the food sector” (Nanotehnologija v živilskem sektorju) 2009: www.ta-swiss.ch/a/nano_naf/KF_Nano_im_Lebensmittelbereich.pdf.

⁵⁸ Busch L. Nanotechnologies, food, and agriculture: next big thing or flash in the pan? (Nanotehnologije, hrana in kmetijstvo: novo odkritje ali prehodni pojav) *Agric Hum Values*. 2008; 25:215–218; Sozer N., Kokini JL. Nanotechnology and its applications in the food sector. (Nanotehnologija in njena uporaba v živilskem sektorju) *Trends Biotechnol*. 2009; 27(2): 82–9.

⁵⁹ Priporočilo Komisije z dne 18. oktobra 2011 o opredelitvi nanomateriala 2011/696/EU; <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:275:0038:0040:SL:PDF>.

- (14) Kako se lahko najboljše obravnava izzive, ki nastanejo zaradi uporabe mikroplastike v proizvodih ali industrijskih postopkih in nanodelcev v plastiki?**

5.5. Dolgotrajnost plastike in plastičnih proizvodov

Mnogo izzivov na področju ravnanja s plastičnimi odpadki, kot so vse večje količine plastičnih odpadkov in plastika v morju, je posledica izredne dolgotrajnosti plastičnih materialov, ki običajno preživijo proizvode, ki jih vsebujejo. Težave se poslabšajo, kadar so plastični proizvodi zasnovani posebej za enkratno uporabo ali kratko življenjsko dobo oziroma kadar je njihova življenjska doba namenoma skrajšana.

Zasnova proizvodov za dolgotrajno uporabo, ponovno uporabo in popravilo

Za zagotavljanje trajnosti pri proizvodnji in potrošnji plastičnih proizvodov ter za preprečevanje izgube neobnovljivih naravnih virov bi bilo treba plastične proizvode zasnovati tako, da so čim bolj dolgotrajni. Ta cilj je težko doseči zaradi več škodljivih dejavnikov, kot so načrtovana ali tehnična zastarelost⁶⁰ ter zasnova, zaradi katere je popravilo plastičnih proizvodov negospodarno ali celo tehnično nemogoče.

Plastični proizvodi, kot je električna in elektronska oprema, so pogosto zasnovani tako, da njihova ponovna uporaba ni mogoča. Ker je zasnova proizvodov pogosto uporabljena le kot tržno sredstvo, se celo skromen tehnološki napredek mnogokrat izkoristi za trženje popolnoma novega proizvoda, namesto da bi se odločili za modularni sistem, s katerim bi bilo mogoče posamezne komponente poceni in enostavno zamenjati z inovativnimi. Tako je na primer običajno, da se prodaja popolnoma nov plastični prenosni računalnik, kadar bi za posodobitev opreme tehnično zadostovala že preprosta zamenjava čipa osrednje procesne enote.

Izogibati bi se bilo treba vsaki zasnovi, zaradi katere plastičnih proizvodov namenoma ni mogoče popraviti⁶¹. Treba bi bilo raziskati možnost oblikovanja zahtev ali smernic za ponovno uporabo ali popravilo plastičnih proizvodov. Prizadevanja za oblikovanje metod za merjenje možnosti za ponovno uporabo proizvodov so se deloma že začela⁶². Ena od rešitev bi bilo lahko oblikovanje pravil o okoljsko primerni zasnovi, ki bi določala posebna merila o možnosti ponovne uporabe, dolgotrajnosti, možnosti popravila in modularni sestavi, kot je že predvideno v členu 9(1) okvirne direktive o odpadkih.

- (15) Ali bi morala politika o zasnovi proizvodov obravnavati načrtovano zastarelost plastičnih proizvodov ter stremeti k izboljšanju ponovne uporabe in modularne zasnove, da bi se količina plastičnih odpadkov čim bolj zmanjšala?**

- (16) Ali bi lahko nova pravila o okoljsko primerni zasnovi pripomogla k večji ponovni uporabi in dolgotrajnosti proizvodov?**

⁶⁰ Načrtovana zastarelost je poslovna strategija, pri kateri je zastarelost proizvoda (kar pomeni, da proizvod ni več moden ali uporaben) načrtovana in že del njegove zasnove, glej: Slade, G., "Made to Break: Technology and Obsolescence in America" (Narejeno, da se pokvari: tehnologija in zastarelost v Ameriki), Harvard University Press, 2006.

⁶¹ Številne električne naprave, npr. polnilci za mobilne telefone, so hermetično zaprte in jih ni mogoče odpreti za popravilo.

⁶² Izvajajo jih Mednarodna elektrotehniška Komisija (IEC) in službe Komisije. Glej študijo in poročila JRC: „Integration of resource efficiency and waste management criteria in European product policies“ (Vključitev učinkovite rabe virov in meril za ravnanje z odpadki v evropske politike o proizvodih), <http://lct.jrc.ec.europa.eu/assessment/projects#d>.

Plastični proizvodi za enkratno ali kratkotrajno uporabo

Z vidika preprečevanja odpadkov in učinkovite rabe virov je zaželeno sprejetje ukrepov za preprečevanje širjenja kratkotrajnih proizvodov in proizvodov za enkratno uporabo (kot so plastične vrečke), če temeljijo na oceni življenjskega kroga ali analizi okoljskega odtisa⁶³ proizvoda.

Poceni plastične naprave, priložene potrošniškim proizvodom, izdelki, namenjeni razvedrilu, igrače s kratko življenjsko dobo in podobne kategorije proizvodov so široko dostopni po cenah, ki ne odražajo njihovih okoljskih stroškov, vključno z ravnanjem z odpadki. Enako velja za proizvode za enkratno uporabo, kot so plastične vrečke za enkratno uporabo.

Plastične vrečke so značilne za sodobno potrošniško družbo, saj so lahke, praktične, nimajo vrednosti in se po enkratni uporabi pogosto zavržejo. Vendar plastične vrečke pomenijo veliko breme za okolje. Leta 2010 je bilo na trg EU danih 95,5 milijarde plastičnih vrečk (1,42 milijona ton), večina (92 %) je bila namenjena enkratni uporabi. Še bolj zaskrbljujoče je, da plastične vrečke nepotrebno prispevajo k plastičnim odpadkom v morskem okolju in imajo enak škodljiv vpliv kot drugi plastični odpadki. Presenetljivo je, da plastične vrečke obsegajo 73 % odpadkov, ki jih zberejo ribiška plovila z vlečno mrežo ob toskanski obali⁶⁴. Po javnem posvetovanju o plastičnih vrečkah poleti 2011 Evropska komisija (v okviru ločene pobude) ocenjuje možnosti za zmanjšanje enkratne uporabe plastičnih vrečk.

Razvoj tržnih instrumentov na podlagi kazalnikov vpliva na okolje je lahko možnost za preusmeritev proizvodnje in potrošnje s kratkotrajnih proizvodov in proizvodov za enkratno uporabo. To bi bilo nenazadnje utemeljeno z načelom „plača povzročitelj obremenitve“.

Na splošno so lahko cene izkrivljene in v nasprotju z okoljsko odgovorno prakso⁶⁵. Sistem, ki bi odseval resnične okoljske stroške vse od pridobivanja surovin do proizvodnje, distribucije in odstranjevanja, bi spodbujal bolj trajnostno proizvodnjo in nadomeščal nedelovanje trga. Zelena javna naročila in finančni instrumenti, kot so okoljski davki, bi prav tako lahko pomagali izboljšati ta položaj.

Vprašanji:

- (17) Ali bi bilo treba uvesti tržne instrumente za natančnejše odražanje okoljskih stroškov od proizvodnje plastike do končnega odstranjevanja?**
- (18) Kako se lahko najbolj obravnava breme odpadkov, ki ga pomenijo kratkotrajni plastični proizvodi in plastični proizvodi za enkratno uporabo?**

5.6. Spodbujanje biorazgradljive plastike in plastike na biološki osnovi

Biorazgradljiva plastika

⁶³ Glej http://ec.europa.eu/environment/eussd/product_footprint.htm.

⁶⁴ ARPA, ARPAT, DAPHNE II (2011), L'impatto della plastica e dei sacchetti sull'ambiente marino (Vpliv plastike in plastičnih vrečk na morsko okolje).

⁶⁵ OECD, Environmentally harmful subsidies: challenges for reform (Okolju škodljive subvencije: izzivi za reformo), 2005.

Proizvodi iz biorazgradljive plastike⁶⁶ so pogosto obravnavani kot potencialna rešitev za onesnaževanje s plastiko in vzbujajo vedno večjo pozornost javnosti. Čeprav proizvodnja biorazgradljive plastike še vedno obsega majhen tržni segment, zdaj obratuje z industrijsko kapaciteto in naj bi se v Evropi povečala z 0,23 milijona ton letno leta 2007 na 0,93 milijona ton letno leta 2011⁶⁷.

Termin „biorazgradljiv“ lahko potrošniki napačno razumejo. Oznako „biorazgradljiv“ lahko razumejo kot primerno za domače kompostiranje, vendar je v resnici velika večina biorazgradljive plastike razgradljiva le pod zelo specifičnimi pogoji, kot sta stalna visoka temperatura in vlažnost v industrijskih obratih za kompostiranje, ter ni primerna za domače kompostiranje, poleg tega pa se na odlagališčih ne razgradi v razumnem času⁶⁸. Potrebna bi bila jasno razlikovanje med plastiko, ki jo je mogoče kompostirati doma, in plastiko, ki jo je mogoče le industrijsko kompostirati, ter obveščanje potrošnikov o ustreznih poteh odstranjevanja. Zaradi zmede bi lahko potrošniki neustrezno odstranjevali izdelke, saj bi lahko razumeli, da se izdelki, označeni kot biorazgradljivi, razgradijo v kratkem obdobju pod naravnimi pogoji.

Poleg tega obstajajo drugi načini domnevne biološke razgradljivosti, ki bi jih bilo treba podrobneje proučiti. Na primer: pri drobljenju plastike z oksidantom (običajno s kovinsko soljo) v prisotnosti kisika, vročine in ultravijolične svetlobe nastanejo mikroskopsko majhni plastični delci s podobnimi lastnostmi, kot jih ima plastika. Ostanki oksorazgradnje imajo lahko nejasne posledice⁶⁹. Oksorazgradljiva plastika bi lahko še povečala količino mikroplastike, ki doseže morskó okolje, in tako znatno zvišala tveganje, da jo zaužijejo živali⁷⁰. Poleg tega bi bilo lahko recikliranje plastike zaradi prisotnosti oksidantov v tokovih plastičnih odpadkov težje⁷¹. Treba bi bilo oceniti, ali je v takem primeru sploh dovoljeno uporabljati termin „biorazgradljiv“.

Nadaljnje odprto vprašanje je, v kakšnem obsegu lahko biorazgradljiva plastika reši vprašanje morskéga onesnaževanja s plastiko. Razgradnja v morskem okolju je odvisna od mnogih dejavnikov, kot so vrsta proizvoda, zadostna prisotnost ustreznih mikroorganizmov, temperatura vode in gostota proizvoda. V nekaterih poskusih podjetja Plastral Fidene⁷² je bilo ugotovljeno, da se mešanica škroba in polikaprolaktona v avstralskih vodah razgrajuje 20 do 30 tednov, medtem ko se lahko s kompostiranjem razgradi v 20 do 30 dneh⁷³. Poleg tega se veliko biorazgradljive plastike morda ne razgradi v prebavilih morské vrst in zato bodo poškodbe verjetno ostale nerešeno vprašanje.

Biorazgradljivo plastiko pri hitrem prodoru na trg ovira več stvari. Brez nadaljnega tehnološkega napredka v smislu njenih funkcionalnih lastnosti morda ni primerna za nekatere

⁶⁶ Biorazgradljiva plastika je plastika, ki jo lahko živi organizmi, zlasti mikroorganizmi, razgradijo v vodo, CO₂, metan (CH₄) in morda tudi nestrupene ostanke (tj. biomaso).

⁶⁷ (BIOIS) (2012), Options to improve the biodegradability requirements in the packaging Directive (Možnosti za izboljšanje zahtev za biorazgradnjo iz direktive o embalaži), str. 30.

⁶⁸ (BIOIS) (2012), Options to improve ... (Možnosti za izboljšanje ...), loc. cit., str. 21, 34.

⁶⁹ (BIOIS) (2012), Options to improve ... (Možnosti za izboljšanje ...), loc. cit., str. 15, 16, 23, 37.

⁷⁰ Gregory, M.R. & Andrady, A.L. (2003) Plastics in the marine environment (Plastika v morskem okolju), v: A.L. Andrady (Ed.), Plastics in the Environment (Plastika v morskem okolju), Hoboken, N.J.: Wiley-Interscience, str. 379–402.

⁷¹ STAP (2011). Marine Debris as a Global Environmental Problem (Morski odpadki kot globalni okoljski problem). Global Environmental Facility, Washington, DC. 2011, str. 21.

⁷² Polikaprolakton (PCL).

⁷³ Nolan-ITUPty, Ltd, 2002, Report on Biodegradable Plastics – Developments and Environmental Impacts (Poročilo o biorazgradljivi plastiki – razvoj in okoljski vplivi).

vrste embalaže, npr. za svežo hrano⁷⁴. Obstoječe proizvodne verige, ki so navajene uporabljati plastiko na osnovi nafte, bi morda za delovanje z biorazgradljivo plastiko potrebovale drage prilagoditve⁷⁵. Natančne posledice biorazgradljive plastike za vodno okolje ter sproščanje strupenih snovi pri njenem kompostiranju je treba še nadalje raziskati⁷⁶. Obstoječi sistemi za ravnanje z odpadki še niso zmožni dovolj dobro ločevati biorazgradljive plastike od konvencionalne plastike, kar lahko ogrozi postopek recikliranja. Tehnična prilagoditev bi lahko povečala stroške ločevanja, saj bi bila verjetno potrebna bolj sofisticirana oprema.

Za kompostiranje biorazgradljive plastike bi bila potrebna naložba v obrate za kompostiranje, ki bi zagotavljali zadostno predhodno obdelavo in ustrezen postopek kompostiranja.

- (19) Za katero uporabo bi bilo vredno spodbujati biorazgradljivo plastiko, katere okvirne pogoje bi bilo treba uporabljati?**
- (20) Ali bi bilo primerno okrepiti obstoječe zakonske zahteve in jasno razlikovati med biorazgradljivo plastiko, ki jo je mogoče naravno kompostirati, in biorazgradljivo plastiko, ki jo je treba tehnično razgraditi, ter ali bi morali za tako razlikovanje veljati obvezni podatki?**
- (21) Ali bi bil pri uporabi oksorazgradljive plastike potreben kakršen koli ukrep, s katerim bi zagotovili postopke recikliranja, in če je odgovor pritrdilen, na kateri ravni?**

Plastika na biološki osnovi

Čeprav na trgu z več kot 99 % še vedno prevladuje plastika na osnovi nafte⁷⁷, trg za plastiko na biološki osnovi, ki je proizvedena iz obnovljivih virov⁷⁸, raste in se širi. Plastika na biološki osnovi je trenutno večinoma narejena iz koruznega, riževega, krompirjevega škroba ali škroba trsnega sladkorja.

Termin „na biološki osnovi“ je jasno opredelil Evropski odbor za standardizacijo (CEN)⁷⁹. Vendar je treba potrošnike v celoti obvestiti, da je ta povezan s poreklom vira in ne z ravnanjem po izrabi. Čeprav je večina biorazgradljive plastike trenutno plastika na biološki osnovi, se biorazgradljivo plastiko lahko izdelata tudi iz virov na osnovi nafte ali kombinacije virov na osnovi nafte in na biološki osnovi. Poleg tega nekateri polimeri na biološki osnovi, kot je polietilen iz bioetanola, niso biorazgradljivi. Konkurenca s proizvodnjo hrane, ki je že obsežno obravnavana v okviru biogoriv, je problematično in zelo sporno vprašanje za plastiko na biološki osnovi. Znatno povečanje proizvodnje plastike na biološki osnovi na raven, primerljivo s konvencionalno plastiko, bi lahko negativno vplivalo na pridelavo poljščin, ki se uporabljajo pri proizvodnji plastike na biološki osnovi. To bi lahko negativno vplivalo na gospodarstva v razvoju in v prehodu. Dokazano je bilo, da obstaja povezava med zvišanjem

⁷⁴ (BIOIS) Plastic waste in the Environment (Plastični odpadki v okolju), loc. cit., str. 61.

⁷⁵ (BIOIS) (2012), Options to improve... (Možnosti za izboljšanje ...), loc. cit., str. 47, 48.

⁷⁶ Za nadaljnja sklicevanja glej: BIOIS (2012), Options to improve... (Možnosti za izboljšanje ...), loc. cit., str. 43.

⁷⁷ EUROPEN, 2011, Packaging and Packaging Waste Statistics in Europe (Statistika o embalaži in odpadni embalaži v Evropi): 1998–2008.

⁷⁸ Plastic waste in the Environment (Plastični odpadki v okolju), loc. cit., str. 13.

⁷⁹ ftp://ftp.cen.eu/CEN/Sectors/List/bio_basedproducts/BTWG209finalreport.pdf.

proizvodnje etanola leta 2008 v ZDA in poznejšim zvišanjem cen koruze⁸⁰. Posledica tega sta lahko povečanje rabe zemljišč in cen surovin ter izguba biotske raznovrstnosti zaradi preoblikovanja neobdelane zemlje in gozdov v polja ter povečanja kmetijske porabe vode in gnojil. Takih pomislekov ne bi bilo pri plastiki na biološki osnovi iz kmetijskih odpadkov ter stranskih proizvodov poljščin ali slanovodnih alg.

Vprašanje:

(22) Kako bi morala biti plastika na biološki osnovi obravnavana v zvezi z ravnanjem s plastičnimi odpadki in ohranjanjem virov? Ali bi bilo treba spodbujati uporabo plastike na biološki osnovi?

5.7. Pobude EU v zvezi z morskimi odpadki, vključno s plastičnimi odpadki

Cilj Okvirne direktive o morski strategiji 2008/56/ES je doseči dobro okoljsko stanje za vse morske vode do leta 2020. V Direktivi so morski odpadki opredeljeni kot eden od dejavnikov za določanje dobrega okoljskega stanja, če „lastnosti in količine morskih odpadkov ne škodujejo obalnemu in morskemu okolju“. Morski odpadki zajemajo vse vrste odpadkov. Vendar so študije pokazale, da je večina odpadkov v morjih in oceanih plastika.

Leta 2010 je Komisija opredelila merila, po katerih države članice ocenijo okoljsko stanje svojih morij v okviru Okvirne direktive o morski strategiji⁸¹. Več teh meril je povezanih z morskimi odpadki. Delovna skupina za morske odpadke je izvedla pregled obstoječih podatkov in metod za spremljanje morskih odpadkov, kot zahteva Okvirna direktiva o morski strategiji. Poudarila je resnost vprašanja in nujno potrebo po nadaljnjem usklajenem raziskovanju, da se zagotovi skupen pristop k spremljanju in ublažitvi. Skupina si še naprej med drugim prizadeva za uskladitev spremljanja, ocenjevanje vključenih stroškov in ocenjevanje škode, ki jo povzročijo morski odpadki⁸².

Vzporedno je Komisija začela z dialogom z zainteresiranimi stranmi (proizvajalci plastike, izvajalci recikliranja, trgovci na drobno, industrijo embalaže, pristaniškimi in pomorskimi organi ter nevladnimi organizacijami), da bi razvila partnerstva in prostovoljne ukrepe za obravnavanje morskih odpadkov. Poleg tega potekajo številni projekti in pobude, katerih cilj so boljše razumevanje virov in vplivov morskih odpadkov ter iskanje morebitnih rešitev. Pregled vseh pobud in potencialnih ukrepov, ki obravnavajo ta problem, je naveden v ločenem delovnem dokumentu služb Komisije SWD(2012) 365.

Uspešno izvajanje politike o odpadkih je ključni pogoj za preprečevanje vstopa plastičnih odpadkov v morsko okolje. Obstajajo razprave o določanju ciljev za vodenje prizadevanj politike in spremljanje njihovega uspeha (npr. končna različica ministrske deklaracije s konvencije OSPAR 2010). Prihodnje poročanje v okviru Okvirne direktive o morski strategiji in trenutnih projektov bi moralo služiti kot osnova za EU v letu 2013, ki bi se lahko uporabila za vzpostavitev meril uspešnosti, mejnikov in ciljev politike.

⁸⁰ Fortenbery, Randall T. in Park, Hwanil (2008), The Effect of Ethanol Production on the U.S. National Corn Price (Vpliv proizvodnje etanola na nacionalne cene koruze v Združenih državah), Staff Paper Series, University of Wisconsin-Madison.

⁸¹ 2010/477/EU z dne 1. septembra 2010.

⁸² JRC, Marine Litter – Technical Recommendations for the Implementation of MSFD Requirements (Morski odpadki – tehnična priporočila za izvajanje zahtev Okvirne direktive o morski strategiji), EUR 25009 EN, Luxembourg 2011.

V okviru nekaterih konvencij o regionalnih morjih se pripravljajo akcijski načrti o morskih odpadkih. Strategija o morskih odpadkih za Sredozemlje je bila sprejeta februarja 2012⁸³. V severozahodnem Atlantiku se bo poleg morskega akcijskega načrta na več področjih konvencije izvajal tudi projekt „Fishing for Litter“ (Lovljenje smeti v morju). Poleg tega na ravni EU obstaja veliko pobud, vključno z razvojem politik, ki vedno bolj upoštevajo vplive morskih odpadkov, kot je ponovni pregled Direktive o pristaniških zmogljivostih za sprejem ladijskih odpadkov in ostankov tovora (glej delovni dokument služb Komisije za celoten pregled). Politika EU o odpadkih že zagotavlja mnogo določb, ki bi, če bi se v celoti izvajale, znatno zmanjšale problem morskih odpadkov. Ta zelena knjiga določa številne nadaljnje možnosti politike, ki bi pomagale zmanjšati morske odpadke. Vendar bi bilo treba sprejeti več drugih ukrepov zunaj področja uporabe te zelene knjige, kot je izvajanje vedenjskih študij za izboljšanje razumevanja, kako povečati ozaveščenost potrošnikov.

Eden takih ukrepov je večja ozaveščenost med potrošniki, ki jo je več držav članic, regij in skupnosti doseglo na primer z organizacijo dni za čiščenje obale. Takih pobud je veliko in potekajo na različnih ravneh ob različnih dneh, vendar vse trenutne dejavnosti niso usklajene na ravni EU, vključno z dogodki za izboljšanje ozaveščenosti.

Vprašanja:

- (23) **Katere dejavnosti, poleg opisanih v tej zeleni knjigi, bi lahko proučili za zmanjšanje morskih odpadkov? Ali bi bilo treba nekatere dejavnosti, povezane z morskimi odpadki, usklajevati na ravni EU (npr. z določitvijo evropskega dne za čiščenje obale za večjo ozaveščenost)?**
- (24) **Komisija v predlogu za novi okoljski akcijski program predlaga, da se za celotno EU določi količinski cilj zmanjšanja morskih odpadkov. Kako lahko določitev takega cilja zagotovi dodatno vrednost ukrepom za splošno zmanjšanje plastičnih odpadkov? Kako bi lahko tak cilj razvili?**

5.8. Mednarodni ukrepi

Člen 4 Baselske konvencije zavezuje pogodbenico, da zagotovi razpoložljivost ustreznih odlagališč za okoljsko neoporečno odstranjevanje nevarnih in drugih odpadkov, ki morajo biti v skladu z možnostmi nameščena znotraj njenih meja, ne glede na kraj njihovega odstranjevanja. Ta splošna zahteva velja tudi za plastične odpadke.

„*Novi strateški okvir*“ za obdobje 2012–2021, sprejet na 10. konferenci pogodbenic Baselske konvencije leta 2011, v svojih strateških ciljeh vključuje okoljsko neoporečno ravnanje pri preprečevanju nastajanja odpadkov in čim večjem zmanjšanju odpadkov. Na konferenci pogodbenic je bila sprejeta tudi odločitev, da se tehnično strokovno skupino pooblasti za oblikovanje okvira za okoljsko neoporečno ravnanje z odpadki na mednarodni ravni⁸⁴.

Global partnership on Waste Management (Globalno partnerstvo za ravnanje z odpadki) (GPWM) UNEP IETC⁸⁵, ustanovljeno leta 2010, si prizadeva za mednarodno spodbujanje holističnega pristopa k ravnanju z odpadki in ima vlogo platforme za izboljšanje mednarodnega sodelovanja med zainteresiranimi stranmi. Oblikujejo se delovni načrti za sponzorirana osrednja področja, kot so ravnanje s trdnimi odpadki, morski odpadki in čim

⁸³ <http://www.mepielan-bulletin.gr/default.aspx?pid=18&CategoryId=10&ArticleId=95&Article=MEDITERRANEAN-SEA---The-COP-17-of-the-Barcelona-Convention-Adopts-the-Paris-Declaration>.

⁸⁴ UNEP/CHW.10/CRP.25 z dne 20. oktobra 2011.

⁸⁵ <http://www.unep.or.jp/Ietc/SPC/activities/GPWM/GPWMFrameworkDocumentv.11282011.pdf>.

večje zmanjšanje odpadkov, ki so vsa ključnega pomena za ravnanje s plastičnimi odpadki na mednarodni ravni. Določeno bi bilo lahko osrednje področje za plastične odpadke.

„*Nova sosedska politika*“ EU (ESP) in predpristopna politika bi lahko imeli pomembno vlogo pri spodbujanju ukrepov za izboljšanje ravnanja s plastičnimi odpadki in reševanje trenutnih izzivov. Sodelovanje sosednjih držav v južnem Sredozemlju in na območju Črnega morja je na primer ključno za doseganje dobrega okoljskega stanja Sredozemlja in Črnega morja brez plastike⁸⁶.

Plastični morski odpadki bi se morali obravnavati tudi v okviru dvostranskih in regionalnih razprav/forumov/akcijskih načrtov itn. (ESP). Poleg tega obstaja jasna potreba po povezavi teh okvirov in ukrepov politike z ukrepi v okviru UNEP, kot je akcijski program za Sredozemlje, da se okrepi izvajanje Barcelonske konvencije in čim bolj zmanjšajo posledice plastičnih morskih odpadkov.

Na srečanju na vrhu Rio+20 je bilo mogoče problem morskih odpadkov obravnavati na globalni ravni. V končnem dokumentu je bila potrjena potreba po nadaljnjih prizadevanjih za zmanjšanje razširjenosti in vplivov morskega onesnaževanja, vključno z morskimi odpadki, zlasti plastičnimi, iz številnih morskih in kopenskih virov, med katere spadata tudi pomorski promet in površinsko odtekanje s kopnega. Dana je bila konkretna zaveza, da se do leta 2025 na podlagi zbranih znanstvenih podatkov sprejmejo ukrepi, s katerimi bi znatno zmanjšali morske odpadke in s tem preprečili škodo za obalno in morsko okolje.

Vprašanja:

- (25) Ali bi morala EU v okviru svoje „nove sosedske politike“ plastičnim odpadkom pripisovati večji pomen, zlasti da se zmanjša onesnaževanje s plastiko v Sredozemlju in Črnem morju?**
- (26) Kako bi lahko EU učinkoviteje spodbujala mednarodne ukrepe za izboljšanje ravnanja s plastičnimi odpadki po svetu?**

⁸⁶ V Turčiji se 56 % trdnih komunalnih odpadkov odloži na nelegalnih deponijah.